

gehoof. we naar (zonder tateeren: gese; het geloof. de schrij- odiktisch en daar- leneering

eer en ambt elken predikant, door de actie tegen deze algemeene zaak getroffen".

Onzen indruk van dit bezwaarschrift kunnen wij wel weergeven in één enkel woord: verbazing. Dr Ubbink wilde, dat de Synode heel haar werk met één streep ongedaan zou maken.

Zoo'n voorstel zou natuurlijk alleen aannemelijk kunnen zijn, indien met kracht van bewijzen kon worden aangetoond, dat de Synode zich op een dwaalweg bevond.

Maar juist van klemmende motieven was er in deze lijvige missive geen sprake.

Het voorname motief van Dr Ubbink was hierin gelegen, dat hij een andere methode dan die, welke de Synode volgde, preferabel achtte.

Men moest, hierop komt zijn bezwaar neer, van het algemeene aldalen tot het bijzondere en niet in het bijzondere zijn uitgangspunt nemen.

Daarmee zou echter een weg zijn betreden, waarop de kerk nog nooit een voetstap heeft gezet. Neem welke dwaling, waarvan de dogmageschiedenis spreekt, gij ook wilt, nooit heeft de kerk het standpunt ingenomen: daar zit een nieuwe strooming achter, wij zullen met de konkrete uitspraken, waarin de dwaling aan het licht treedt, geen rekening houden, maar wij zullen een onderzoek instellen naar den algemeenen achtergrond.

Als de kerk op die wijze ware te werk gegaan, zou zij nooit tot eenige dogmatische beslissing zijn gekomen.

Want zij zou zoólang naar den achtergrond hebben gezocht totdat de dwaling op den voorgrond stond en niet meer uit de kerk kon worden geweerd.

Het is er mee, als wanneer een generaal het leger verbodt om de enkele aanvallen van den vijand af te slaan, maar zijn soldaten bevel gaf te wachten tot het algemeene veldplan hem in handen was gekomen.

Van dat veldplan zou hij dan wellicht kennis krijgen als hij na kapitulatie de tent van den generaal stal van het vijandelijke leger werd binnengeleid.

Neen, 't is juist de kunst om uit die direkte aanvallen het veldplan met zekerheid af te leiden.

Zoo staat het ook in den geestelijken krijg, welke om Schrift en Belijdenis werd gevoerd.

Men stelle zich voor, dat onze vaders hadden besloten: met die enkele uitspraken van Arminius en consorten bemoeien wij ons niet. Daarin wordt een nieuwe strooming openbaar. Naar die strooming zullen wij eens een heel precies onderzoek instellen.

Dan ware het aan het begin der zeventiende eeuw met onze kerken gedaan geweest.

Doch zij hebben het Remonstrantisme beoordeeld naar konkrete gegevens.

Trouwens, Prof. Honig wees er in zijn uitnemend rapport op: „de Kerken plegen concrete onderwerpen en zaken aan de orde te stellen en daartoe behoort dit onderzoek niet".

De kerkeraad van Dr Ubbink voelde instinktief, dat het met het voorstel van zijn pastor niet in den haak was en berichte de Synode, dat hij er zich in geen enkel opzicht mede voor aansprakelijk wilde stellen.

Natuurlijk blijft het met recht van Dr Ubbink, ja storker, is het de plicht van allen, om, zoo er in de kerk richtingen naar voren treden, het karakter daarvan op te sporen.

Alleen maar, dat is niet het werk van de Synode. Die heeft Schrift en belijdenis tegen elke dwaling, op welke wijze zij zich uit, te verdedigen.

Kon Dr Ubbink echter ons oriënteren aangaande de nieuwe strooming — misschien zou hij aldaar moeten spreken van stroomingen — men zou er in onze kerken algemeen met groote belangstelling kennis van nemen.

Wij hebben over dit onderwerp meermalen terloops geschreven.

Terloops, omdat het ons voorkomt, dat wat zich als „nieuwe strooming" aandient, geen eenheid vormt.

Er zijn nieuwe Tendenzen, welke wij van harte toejuichen.

Er zijn ook nieuwe symptomen, welke ons met zorg vervullen.

Naast reformatische ontwaren wij deformatische strevingen.

Wij hebben naar ons vermogen de eerste aangemoedigd en tegen de laatste gewaarschuwd.

Maar een samenhangend beeld van de laatste — wij komen er open voor uit — hebben wij nog niet op de gevoelige plaat kunnen krijgen.

Misschien heeft Dr Ubbink een nog gevoeliger plaat.

Kon hij zulk een samenhangend beeld wel geven, wij zouden hem onzen dank niet onthouden.

— De schismatische vogelaar.

Op het schismatisch convent floot de schismatische vogelaar zijn zoetste voorkeuzen.

„Alle man, die in de Gereformeerde Kerken ontevreden zijt, voegt u bij ons, want bij ons vindt gij, wat gij begeert", dat is de grondtoon van de daar geproklameerde beginselverklaring.

Hebt gij te klagen over een tekort aan mystiek in de Gereformeerde Kerken, komt dan bij ons. Want „de conferentie is van oordeel, dat met name in de laatste jaren een bedenkelijke

achteruitgang en veruitwendiging van het geestelijk leven in den kring der Gereformeerde Kerken viel te constateeren, waaraan wij allen voor God schuld dragen. Mede daardoor zijn velen vervreemd van een kerkgemeenschap, die voeding en leiding had behooren te geven aan hun geloofsleven. Zeer velen vonden ook binnen haar met name geen bevrediging voor de rechtmatige behoefte van hun hart aan persoonlijke toepassing der Goddelijke waarheid."

Als dat laatste zinnetje het niet doet bij het eenvoudige vrome volk, dan doet niets het, zal de vogelaar hebben overleed.

Daardoor vang ik de meer mystieke vogels wel. Maar hij heeft nog een ander wijze.

Hebt gij te klagen over een tekort aan cultuurwaardeering in de Gereformeerde Kerken, b.v. over miskenning van de tooneelkunst, haast u dan tot ons. Immers „de conferentie is eveneens overtuigd, dat anderen, die meer in het bijzonder vroegen naar bezinning omtrent de betekenis van het Gereformeerd beginsel en naar de toepassing daarvan in het leven van den tegenwoordigen tijd op onderscheiden gebied, in den eigen kring hunner kerken niet het vertrouwen en begripen ontmoetten, dat hun toch naar den eisch eener Christelijke gemeenschap had behooren geschonken te worden."

Als deze zinsnede niet handig in mekaar is gezet, zoodat de meer naar buiten gekeerden er van kunnen maken wat hen streelt, dan weet ik het niet meer, zal de vogelaar hebben bedacht.

Daarop komen vast de vrijere vogels aanvliegen.

En zijn er dan nog, die ons niet vertrouwen, omdat wij door Assen zijn veroordeeld, wij door ons het gezag van de Schrift werd aangerand, ook voor hen fabriceer ik wel een wijze, aldus zet de vogelaar zijn gedachten voort. Vroeger heb ik wel gezongen op de klaaglijkste tonen, welke uit mijn keel wilden komen, dat het toch zoo'n minnig beetje te betrekken had, waarom Dr Geelkerken werd afgezet, dat er bij ons geen geloofsbezwaren bestonden om de te Assen gehuldigde opvatting te aanvaarden, mits maar de mogelijkheid van een andere opvatting werd vrijgegeven. Doch dat liedje pakt niet genoeg. „k Zal het anders probeeren. Wat ik vroeger een kleinigheid noemde, zal ik nu bedichten als iets van centenaarsgewicht. Ik keer eenvoudig de rollen om. Ik geef ons uit voor onverdracht rechtzinnigen en brandmerk de Gereformeerde Kerken als schuldig aan Schriftaantanding. Luister eens hoe dit klinkt: „Zij (n.l. de conferentie) acht dit (n.l. hereeniging met de Gereformeerde Kerken) alleen mogelijk, indien de Gereformeerde Kerken in Nederland onvoorwaardelijk buigen voor het volstrekte gezag van Gods Woord en dus terugkeeren tot ongerepte trouw aan de Drie Formulieren van Eenigheid en onverzwakte handhaving der geldende Kerkenordening". Als daarop de menschen van „de leer", anders door mij gaarne bij de Farizeeërs vergeleken, niet komen aanfladderen, dan ben ik geen vogelaar meer.

De beginselverklaring van het Schismatisch Convent is listig opgesteld.

Slangenvoorzichtigheid zit er genoeg in.

Maar zijn de misleidende voorstellingen, welke zij gaf, niet in-droevig?

Stult dat poseeren van: wij zijn de „zuiveren", wij zijn de „mystieken", wij zijn de „kultuurmenschen", niet tegen de borst?

Zeker, zekere geestelijke inzinking in onze kerken is onmiskenbaar. Maar is daartegen niet gewaarschuwd door tal van anderen dan die thans in schisma zijn uitgetrokken? Werden de thans schismatieken, als zij opkwamen voor verdieping van het geestelijk leven, in onze kerken door iemand gehinderd?

Verder zullen we dit maar niet ontleden. Mystiek is een teere zaak.

Een vergelijking tusschen de mystiek, zooals die in de kringen, welke thans het schisma vormen en gelijk die in de breede lagen van ons Gereformeerde volk gevonden wordt, zullen wij op het oogenblik althans niet trekken.

Maar reden om te poseeren als de „mystieken" hebben de schismatieken zeker niet.

Evenmin past het hun het monopolie van orthodoxie en cultuurwaardeering voor zich op te eischen.

Het lust ons echter niet op dat alles in te gaan. Het gefluit zal den vogelaar niet baten.

Enkelens moge hij verschalken, maar ons Gereformeerde volk voelt over het algemeen te fijn.

Reeds nu hoort men van alle kanten uitingen van verontwaardiging over de beginselverklaring van het Schismatisch Convent.

Vooraf dat reclame-maken met de godzaligheid wekt rechtmatige ergernis.

Ingezonden stukken, welke aan dat gevoel lucht geven, kunnen wij onmogelijk een plaats geven.

Maar om onzen goeden wil te toonen, zullen wij er een opnemen.

Het is van de echtgenoot van een predikant in een onzer groote stadskerken en betreft een lezing, door een der schismatische predikanten in Rotterdam gehouden, welke in „De Rotterdammer" „verslagen" werd en waarin dezelfde gedachte van de beginselverklaring breder wordt uitgewerkt.

Zij schrijft dan:

Indien dat verslag juist is, dan heeft Dr v. d. Brink o.a. gezegd: „Dat in de Geref. Kerken algemeen geklaagd wordt over inzinking van het geestelijk leven."

Een dor intellectualisme heeft allengs de overhand gekregen. Het spoken over den verborgen omgang met God wordt uitgemaakt voor valsche mystiek. De leiders zijn almeer bevangen door een geest van letterknechterij en elke opwaking van geestelijk leven wordt met alle geweld neergedrukt."

Met groote verbazing heb ik deze woorden gelezen en ik zou willen vragen: Durft Dr v. d. Br. dat volhouden? Staat hij nu reeds zoóver van ons af, dat hij tot verdachtmaking zijn toevlucht moet nemen? Dr v. d. Br. weet zelf zeer wel, dat de klacht over inzinking van geestelijk leven niet alleen in de Geref. kerken maar ook elders gehoord wordt. Die klacht is algemeen. En wat hij verder zegt van dor intellectualisme, mijnheer de redacteur, ik ben ongevreesd van denzelfden leeftijd als Dr v. d. Brink, maar ik kan u eerlijk zeggen, dat ik van een heerschend intellectualisme nog nooit iets gespeurd heb. Mijn woonplaats is in een groote stad, waar ik jaren lang in de gelegenheid was, niet alleen mijn eigen man, maar ook al diens collega's en vele predikanten van elders te hooren, maar altijd werd nadruk gelegd op het persoonlijk geestelijk leven en op de noodzakelijkheid van den verborgen omgang met God. En dan zou die verborgen omgang worden uitgemaakt voor valsche mystiek? Dr v. d. Brink weet zelf zeer goed dat hij (indien het verslag juist is) hier een grove onjuistheid verkondigt. Laat hij dan namen noemen! En waren dat echt-Gereformeerde leden onzer kerk met een frisch gezond geloofsleven? Natuurlijk wordt er in de Geref. kerken tegen het valsche mysticisme gewaarschuwd, evenzoo goed als tegen het dorre intellectualisme en het werkhellige practicisme. Dr Kuyper's drie kleine vossen zijn nog niet vergeten. Welke echt-Gereformeerde broeder of zuster zal nu toch het werk des Heiligen Geestes in de harten der geloovigen loochenen? Is het niet ons dagelijksch gebed, dat de Heilige Geest meer en meer in ons doorwerke? Nu Dr v. d. Brink het kerkverband verlaten heeft, schijnt hij alles wat daarin leeft en werkt door een verkeerden bril te beschouwen.

In al de jaren, dat hij in het verband leefde, is hij, voorzover mij bekend is, nooit opgekomen tegen zulk een opvatting van zijn collega's en gemeentelieden (dat de verborgen omgang met God valsche mystiek zou zijn) en dat was dan toch toen zijn heilige ambtspligt geweest. Dat hij het nu doet, lijkt mij daarom een insinuatie, door bitterheid ingegeven. Evenals dat woord „letterknechterij" dat in den laatsten tijd zooveel opgeld doet, maar dat ons niet schaden kan, als het onze zielsbegerte is, om naar den Woorde Gods in oprechtheid te leven!

Mijnheer de Redacteur, dit moest mij even van het hart, om der wille van de waarheid. Ik kan tegenover zulke valsche voorstellingen niet zwijgen.

Een predikantsvrouw.

Deze predikantsvrouw make zich echter niet ongerust.

Zij zullen het niet hebben ons trouwe Gereformeerde volk.

P.S. Dit stuk bleef van het vorig nummer overstaan.

— Het vonnis van Prof. Hattjema.

II.

Niet dadelijk hebben wij op het verslag van Prof. Hattjema's referaat gereageerd.

Het verslag was zoó duister en verward, dat wij het haast niet mogelijk achtten, dat het het door den Groninger hoogleraar gesproken juist, zij het dan ook in resumptie, zou weergeven.

Toen hij in de pers van verschillende kanten werd aangevallen, namen wij een afwachtende houding aan om te zien of Prof. Hattjema het verslag ook zou wraken.

Dit duurde echter wel wat lang.

Ter wille van de aktualiteit konden wij de bespreking niet langer uitstellen.

Toch maakten wij voorzichtigheidshalve nog slechts een voorloopige opmerking, welke alleen de keuze van het onderwerp en niet het verslag betrof.

En ziet, nauw hadden we dit geplaatst of wij vernamen, dat het referaat volledig was afgedrukt in „Ons eigen Vaandel".

Het desbetreffende nummer was ons nog niet in handen en daarom vervolgden wij de vorige week onze reeks artikelen hierover niet.

Ook nu is het nog niet in ons bezit.

We zullen onze behandeling daarom wel moeten opschorten tot na de Synode.

Alleen lezen wij in „De Nederlander" van Zaterdag j.l. een breed citaat.

Daarin kwam een passage voor, welke ons ook in het verslag had getroffen. Op dit punt bestaat er tusschen referaat en verslag geen verschil.

Het toont, hoe „gezocht" Prof. Hattjema's heetog op dit punt was.

In het verslag streepten wij meer van zulke staaltjes aan.

Wij willen echter ons oordeel hierover opschorten tot het referaat in zijn geheel voor ons ligt.

Dan kan pas worden nagegaan, of het een generale fout van Prof. Hattjema is.

De passus, welken wij thans op het oog hebben, is deze:

„De woorden van de H. Schrift zijn gezaghebbende woorden Gods, die wij voor „waarachtig" hebben te houden (Heid, Cat. vr. en antw. 21). En „waarachtig" is sterker dan „waar". Waarachtig wil zeggen: dat het diepste van onze persoonlijkheid, dat wij zelf, geheel, tot gehoorzaamheid en geloof opgeroepen worden."